

Amtsbibliotheket i Assens¹⁾.

I Odense findes et Stiftsbibliothek, som er stiftet 1813 og nu tæller ca. 40,000 Bind, men ingen af de andre Kjøbstæder paa Fyen har som Assens et Amtsbibliothek. Dette er ikke, som der fortælles i de forskjellige Udgaver af »Trap«, stiftet 1822; det blev stiftet allerede 1812. Stifteren var Amtsprovst N. Holm, som fra 1793 til sin Død (1829) var Sognepræst for Sandager og Holeyad Menigheder. Han tog sig med stor Nidkjerhed af Sagen, gav selv Bidrag og opfordrede andre til at støtte Bogsamlingen. I et Cirkulære, som han udsendte i Aaret 1812, skrev han: En af dette Bibliotheks virksomste Befordrere²⁾ har sendt mig et lille Originalskrift af Luther, trykt 1523 i Wittenberg, med følgende Tillæg: »Hvor kjær end denne lille Bog er mig, og hvor ondt det end gjør mig at skille mig ved den, saa — for at redde den fra en tidligere eller sildigere Undergang — sendes den herved til vort Amtsbibliothek, hvis Fader jeg er forsikret om vil annamme den som et kjært Plejebarn.« Provsten tilføjede: Visseligen vil jeg ej alene det, men tillige og nytte denne Anledning til at bede mine Brødre om, ligeledes at tage Hensyn til Bibliothekets Bedste med at offerere det en eller anden gammel Bog, liden eller stor, hvis udvortes Dragt eller Alder lod befrygte, at den engang vilde gaa forloren. I en offentlig Bogsamling sikredes dens Existence.

Amtsprovstens Nidkjerhed gjorde da ogsaa sin Virkning. I Slutningen af Aaret 1814 bestod Bogsamlingen af over 3000 Bind, og samme Aar lod Provst Holm trykke »Catalog over Odense (Assens og Hindsgauls) Amtsbibliotheks Skrifter«. Det følgende Aar fik han kongelig Konfirmation paa en Fundats for Bibliotheket. I denne Fundats bemærkes, at Øjemedet med Bogsam-

¹⁾ Jvf. »Assens Avis« 1905, Nr. 189 (»Assens Amts Dagblad« 1914, Nr. 69).

²⁾ Formodentlig Pastor Hornsyld i Assens. Han, som var en ægte evang.-luth. Præst, har skjænket et Billede af Luther til Assens Kirke.

lingen er, paa ét Sted at samle et Forraad af Skrifter i alle Fag, saavel af den ældre som nyere Literatur, ved hvis Udlaan og Cirkulation gavnlig Læsning, almennyttig Kundskab og fortsat videnskabelig Cultur kan udbredes blandt alle Stænder i Amtsprovstiet . . . ; at ligesom Bibliotheket er blevet til ved frivillige Bidrag, skal dets Forøgelse i Fremtiden ogsaa ske paa samme Maade; og har Amtsprovst Holm, i hvis Bolig Bibliotheket er opstillet, paataget sig at være Bogsamlingens Bibliothekar og Kasserer samt, indtil videre, at besørge Bøgenes Udlaan og Cirkulation. Bibliothekets Interessenter maa ikke nogensinde tilegne sig Bibliotheket som personlig eller privat Ejendom, ligesom det heller ikke maa indlemmes i nogensomhelst Bogsamling, enten privat eller offentlig, udenfor Amtsprovstiet, men det skal for bestandig forblive i Amtsprovstiet som Baag og Vends Herreders Ejendom.

Det var et stort Arbejde, Amtsprovsten saaledes paatog sig; men han havde saa ogsaa den Glæde, at hans kjære »Barnevoktede« godt, endda det den Gang var trange Tider i økonomisk Henseende. 1822 lod han trykke »Videnskabeligt Catalog over Assens og Hindsgauls Amtsbibliotheks Skrifter«, og i dette Catalog finde vi nok (S. 21) det foran omtalte Skrift af Luther: »Lutheri, M. Ausl. d. 7. Cap. d. 1. Br. Pauli an d. Cor. Wittenb. 1523. 4.«

Ved Provst Holms Død skrev Pastor Brandt, Gamtofte, i Hempels Avis et Mindedigt, hvis sidste Vers lød saaledes:

Jeg har set, at Fred i Døden
 Blev det ædle Hjertes Løn;
 Og en Glans fra Aftenrøden
 Varsle næste Morgen skjøn.
 Alle, som hans Daad velsigne,
 Gid i Kjærlighed ham ligne!

Der har formodentlig ved Amtsprovstens »Daad« ogsaa været tænkt paa hans Virken for Amtsbibliotheket.

Som en god »Fader« havde Provst Holm sørget for, at »Barnet« ikke skulde være hjemløst, naar han døde: »ved Cancelliraad Gundorphs og daværende eligerede Borgeres Forsorg indrettedes og offereredes endnu i Holms levende Live« en Lejlighed i Assens til Bibliotheket. Denne Lejlighed laa i øverste Etage af Østerport og bestod af fire lyse og bekvemme Værelser. Men

var Lejligheden end god, saa trivedes »Barnet« dog ikke de første Aar i Assens; dets første »Stedfader« (Birch i Nørre Aaby, Provst 1829—37) tog sig nok ikke videre af det, og den almindelige Interesse for det syntes at have tabt sig.

Da Pastor Seidelin i Dreslette 1837 blev Provst, blev der imidlertid med Energi taget fat paa at ophjælpe Bibliotheket. Han stillede 1838 til Interessenterne det Spørgsmaal, om Bogsamlingen »skulde henflyttes til Stiftsbibliotheket i Odense eller blive i Assens og kaldes til Live.« Svaret blev, at det sidste skulde ske; Bibliotheket blev saaledes reorganiseret.

Ved kgl. Resolution 20. Septbr. 1844 blev det imidlertid bestemt, at Østerport maatte nedbrydes, og der skulde saa skaffes Plads til Bogsamlingen andet Steds. Der blev »tilbudt Lejlighed paa Raadhusloftet eller den Sum, Indretningen efter Over-slag vilde koste (295 Rdl.), under den Betingelse, at Bibliotheket ingensinde flyttedes fra Byen.« Provst Seidelin skrev, at »Bibliotheket bestaar nu af flere Tusinde Bind i alle Videnskabsfag og voxer aarlig ved den velvillige Understøttelse, der allevegne fra ydes det, betydeligt, saa at man vistnok maa finde Repræsentationens betænksomme Omhu for at sikre Byen for bestandig Besiddelsen af denne kostbare Skat aldeles at være i sin Orden.« Han fandt dog ikke det tilbudte antageligt, men foreslog, at der skulde opføres en Etage til Gaden paa Skolebygningen og deri gives Plads til Bogsamlingen. »Byen vilde saaledes sikre sig et saa værdifuldt Gode som den bestandige Besiddelse af og Adgang til denne store Bogskat.« Tog Bestyrelsen, skriver Provsten videre, alene Hensyn til det økonomisk-fordelagtige for Bibliotheket, maatte den vistnok beslutte sig til at flytte samme fra Assens . . . til Middelfart eller paa Landet; begge Steder tilbyder sig just i Sommer en Lejlighed: i Middelfart udvides Raadstuen, og i Gjelsted tilbygges Skolestuen end et Værelse . . . ; men kun nødtvungen bestemmer Bestyrelsen sig til at berøve Assens By et saa betydningsfuldt Gode, som Bibliotheket allerede er og end mere i Tiden vil blive.

Resultatet af Provstens Forhandling med Borgerrepræsentationen blev imidlertid, at Bogsamlingen fik sit eget Hus. 1845 lod Assens Kommune paa den gamle Kirkegaards sydvestlige Hjørne opføre et Hus, i hvilket Bibliotheket saa blev henflyttet.

1854 blev der trykt »Katalog over de til Assens Amtsbibliothek siden 1837 anskaffede Bøger,« og der meddeltes, at Adgang til den ældre Bogsamling stod aaben for alle, til den siden 1837 anskaffede kun for dem, der betalte mindst 1 Rbd. om Aaret. — I første Udgave af Trap (fra 1858) hedder det, at Bibliotheket bestaar af to Dele: en ældre, af videnskabeligt Indhold, ca. 4000 Bind, og en nyere, ca. 2000 Bind, for største Delen Mørskabslektüre; i sidste Udgave af Trap siges Bogsamlingen ogsaa at udgjøre ca. 6000 Bind, men 1877 opgives den ældre Bogsamling at bestaa af ca. 5000 Bind og det hele Antal Bøger at udgjøre ca. 7000.

Senere er det gaaet beklageligt tilbage med Bibliotheket; i mange Aar har intet Udlaan fundet Sted, og der er ikke anskaffet nye Bøger. 1905 nedbrødes Bibliotheksbygningen, og Bøgerne henførtes til Realskolen, hvor de endnu staa i en sørgelig Uorden. — Amtsbibliotheket i Assens kom saaledes ikke til at holde 100 Aars Jubilæum paa en værdig Maade.

John M. Møller.